

B I D A N   A D I   M A K A L - I W A N

U N F O R G E T T A B L E   S T O R I E S

ACKNOWLEDGEMENTS

Sincere thanks go to the Division of Ifugao through the Assistant Schools Division Superintendent, Dolores D. Codamon, for granting authority to the District Supervisor of Hungduan, Jeronimo Codamon, to organize and manage a Reading Materials Seminar-Workshop. Also thanks go to Kiangnan District through the District Supervisor, Martin Puguon, for allowing a classroom in the Kiangnan Central School for use by the workshoppers and the Resource personnel.

The printing of this book is made possible through a grant by the Canadian International Development Agency. We are very grateful for this help.

Published
in cooperation with
Bureau of Elementary Education
and
Institute of National Language
of the
Ministry of Education, Culture and Sports
Manila, Philippines

A Storybook in
Kiangnan Ifugao (Tuwali Dialect)

78.4-986-1.4C   54.20PT-866045B

ISBN 971-18-0042-X

Printed in the Philippines

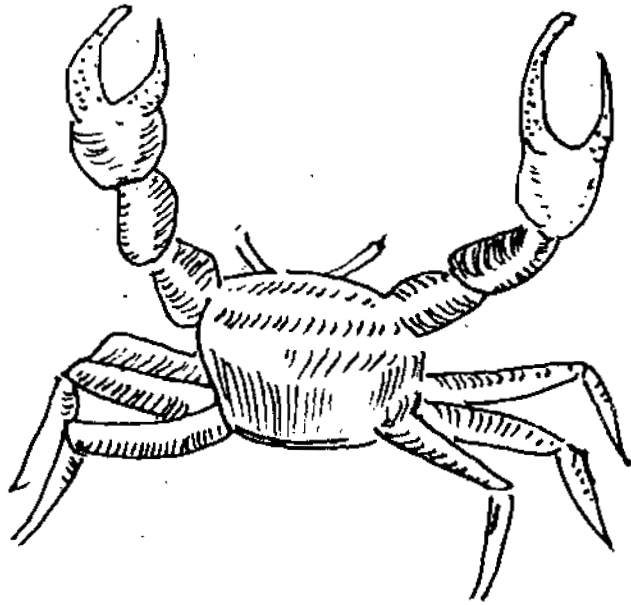
PREFACE

This book is a result of a series of two workshops sponsored by Hungduan District, Division of Ifugao, Region 02, MECS.

The first workshop prepared trial materials and produced them on a silkscreen. In the second workshop, supportive materials were prepared and some editing was done.

It is the joint effort of MECS personnel and SIL resource people.

The aim of this book is to help native speakers of Tawali, Ifugao, to become better readers and speakers of Pilipino and English by using their mother tongue as the bridge.

NANGA LAMAH MALYA

Nate moh apu Casilda ya maid moy oggan mangiali allaman nibayuh puhu. Hidiyey nanomnomon Malya an hidiye ke ot di ihdana ya hiya. Inayagan Malya hanadan iibana ot ume dan e mangallama. Dimmatong dah maal-algo ot ipayu dah wangwang. Mu tultulluy dimpap da te mungkitalu day allama ya umipit da hin eda howngon di baleda.

Handi dingngol amadan pinhod hanadan uungan munhidah allama ya imbaganan Ipan ta ibba-ana hanadan u-ungan e manilag ke diyen

hilog. Kawayan di nanilag dan imneh
wangwang. Handih nadilagan nan danum ya
tinibon Malyay dakol an allaman mahmahhuyop
nah babatu. Mumpaypaytuk ya mungkukuli te
hidiyey pinghanan e nakidilag. Deke bot
inipit di allama on athidi bon mimulikuli.
Immingleh Ipan hi kulina ot ipad-onan hiya
nan latan di pittoloyon nangiha-adan dah
dimpap dan allama. Ot ituntun-ud mon kattog
Malya hanan lata hanadah iibanan linalaki.

Indani ya mungkapnu nan lata. Mu
nikudlih Malya ot innang an mianud.
Inwalakana hanan lata ot ikawot na hanah
ongal an batu. E inalan Gaby nan lata mu
dakol moy imme nadah allama.

Makahakkit di nomnom Malya te ittay di
in-anamut da. Namam-a te kanan hanadan
iibanay adida mo paklayon hi Malyah pidwana.

Itudok nan niptok an answer nah papel yu.
Tibon yu nan answer nah istolya.

1. Nganey ngadan apun Malya?
2. Dadi day e nangallama?
3. Daanay eda nangallamaan?
4. Nganat oh-ohay inallama da?
5. Nganey impanilag da?
6. Nganey ipad-on Ipan ke Malya?
7. Nganey naat ke Malya o miwelle da nan
inallama da?

NG MANGHULI SI MALYA NG ALIMANGO

Mula ng mamatay si Lola Casilda ay wala ng nag-uwi ng alimangong binayo na kasama ang puso ng saging. Laging nasa isip ni Malya ang pananabik sa ulam na alimango.

Tinawag ni Malya ang kanyang kapatid na lalaki para sumama sa kanya sa panghuhuli ng alimango. Tanghali na ng sila'y makarating at agad silang pumunta sa ilog. Pero kaunti lang ang kanilang nahuli dahil ang mga alimango ay nagtatago at nang-iipit ng kamay ng mga bata pag dinudukot sila sa kanilang butas.

Ng malaman ng ama na gusto ng mga batang mag-ulam ng alimango, sinabihan niya si Ipan na samahan ang mga bata na manulo ng gabing iyon. Gumamit sila ng sulong kawayan ng sila'y pumunta sa ilog. Ng matanglawan ng sulo ang tubig nakita ni Malya ang maraming natutulog na alimango sa ibabaw ng mga bato. Napatalon siya at napasigaw dahil ito ang kauna-unahan niyang panunulo ng alimango. Sumisigaw siya tuwing maiipit ng alimango. Nagsawa si Ipan sa kanyang kasisigaw kaya pinapaghawak na lang siya ng lata ng gas na kanilang lagayan ng huli. Kaya pasunod-sunod na lang si Malya sa mga lalaki na dala ang lata.

Hindi nagtagal at mapupuno na ang lata. Pero nadulas si Malya sa tubig at nadala ng agos. Binitawan niya ang lata at humawak sa malaking bato. Nakuha ni Gaby ang lata pero maraming alimango ang nakawala.

Nalungkot si Malya dahil iilang alimango na lang ang kanilang naiwi. Lalo pa siyang nalungkot dahil sinabihan siya ng kanyang mga kapatid na hindi na siya uli makasasama.

Isulat ang sagot sa mga tanong sa inyong papel. Tingnan ang mga sagot sa istorya.

1. Ano ang pangalan ng lola ni Malya?
2. Sino ang nanghuli ng alimango?
3. Saan sila nanghuli ng alimango?
4. Bakit kaunti ang kanilang huli?
5. Ano ang ginamit ng mga batang panulo ng manghuli ng alimango?
6. Ano ang pinahawakan ni Ipan kay Malya?
7. Paano napawalan ni Malya ang maraming alimango?

MALYA GOES TO CATCH CRABS

After Grandmother Casilda died, there was no one to bring home crabs pounded with banana blossoms. Malya kept thinking about how much she missed having that crab viand. Malya called for her brothers to go with her to catch crabs. They arrived at noon and went directly to the river. But they only caught a few because the crabs hid and then pinched the children's hands when they reached inside their holes to get them.

When their father heard that the children wanted to have crab viand, he told Ipan to go with the children with a light that night. They used bamboo torches when they went to the river. When the torches lit the water, Malya saw many crabs sleeping on the stones. She jumped and screamed because it was the first time she had crab-fished with a light. Whenever a crab pinched her, she screamed. Ipan got tired of her screaming so he had her hold the petroleum can where they put the crabs they caught. So Malya had to hold the can just following after her brothers.

After a while the can was almost full. But Malya slipped into the water and was carried by the current. She let go of the can and held on to a big stone. Gaby got the can but many of the crabs got away.

Malya was sad because there were only a few crabs which they took home. What was even worse was her brothers told her that she could not come with them again.

Write the answers to the questions on your paper. Look for the answers in the story.

1. What was Malya's grandmother's name?
2. Who went to catch crabs?
3. Where did they go to catch crabs?
4. Why were they not able to catch plenty of crabs?
5. What did the children use to light the water so that they could catch crabs?
6. What did Ipan let Malya hold?
7. How did Malya lose many crabs?

DIN EK OT KALTINGAN

Ohan algo handi kakittay ku, nakiki-eyak an nakiamo nah wa-el. Dakamin da tulang ku ya wada day udum an ibbamin o-ongngal. Dimmatong kami nah wa-el ot bongbongon mi on kittay an puhung ot umadalom. Wada moy mabalin hi punpatpatnaan min punkekeyan. Nan gawwan nan puhung ya addadalom ta malimu day oongngal an uunga. Nan pingngit na ya atappo.

Tinagan mi mun-am-ammo. Dakamin kikittay ya nah pingngit nay nun-am-amohan mi ya nunkekkekkeyan mi. Hanadan ibbamin oongngal ya nah gawwanay nungkekkekkeyan da. Ma-id maptok ya ek igibok ya wada-ak nah gawwan nan puhung. Dakol di liting hi hinangguk ku mu maphod ta tinibowak ke tulang ku ot immali ot guyudonak. In-eyak nah pingngit na ot gumayogayonggongak te timmattakutak. Adiyak ni-an pakayahyah te nabidong di putuk hi liting. Binoh-olanak ke tulang ku. Kananay uggeyak ot kuma kanu nakiki-en didan e nun-ammo te kittayak ni-an ya uggek inilan munkeke.

Hituwey ab-abig an na-at ke ha-on dih
kakittay ku an adik makal-iwan ingganad
uwani'.

Itudok nan niptok an answer nah papel yu.
Tibon yu nan answer nah istolya.

1. Daanay e nun-amhan nada uungan linalaki?
2. Nganey kinapyada ta inilaon dan mungkeke?
3. Daanay nunkekeyan ya nun-amhan nadan
kikittay?
4. Nganat adi pakayahya nan unga?

NOONG AKO'Y MUNTIK NG MALUNOD

Isang araw noong ako ay maliit pa sumama akong maligo sa sapa. Kasama ko ang aking kuya at mayroon kaming mga kasama na mas matanda sa amin. Nakarating kami ng sapa at naggawa ng prinsa para maipon ang tubig sa maliit na lugar. Pagkatapos ay nagkaroon na kami ng mapaglalanguyan. Ang gitna ay malalim na tamang-tamang matakpan ang mga malalaking bata. Pero mababaw sa gilid.

Nagsimula kaming maglangoy. Kaming maliliit ay naglangoy at naligo sa mababaw. Ang malalaki naming kasama ay sa gitna naglangoy. Ng biglang mapagitna ako. Marami akong nainum na tubig, mabuti't nakita ako ng aking kuya at na iahon. Dinala niya ako sa tabi na nanginginig sa takot. Hindi ako makahinga dahil puno ng tubig ang aking tiyan. Pinagalitan ako ng aking kuya. Sinabi niya na hindi ako dapat sumama sa kanilang maligo dahil maliit pa ako at hindi marunong lumangoy.

Ito ay isang nangyari sa akin noong ako'y maliit pa na hindi ko nalilimutan hanggang ngayon.

Isulat ang sagot sa mga tanong sa inyong papel. Tingnan ang mga sagot sa istorya.

1. Saan naglangoy ang mga batang lalaki?
2. Ano ang kanilang ginawa para makapag-aral silang lumangoy?
3. Saan naglangoy at naligo ang mga maliliit na bata?
4. Anong dahilan at hindi makahinga ang bata?

THE TIME I ALMOST DROWNED

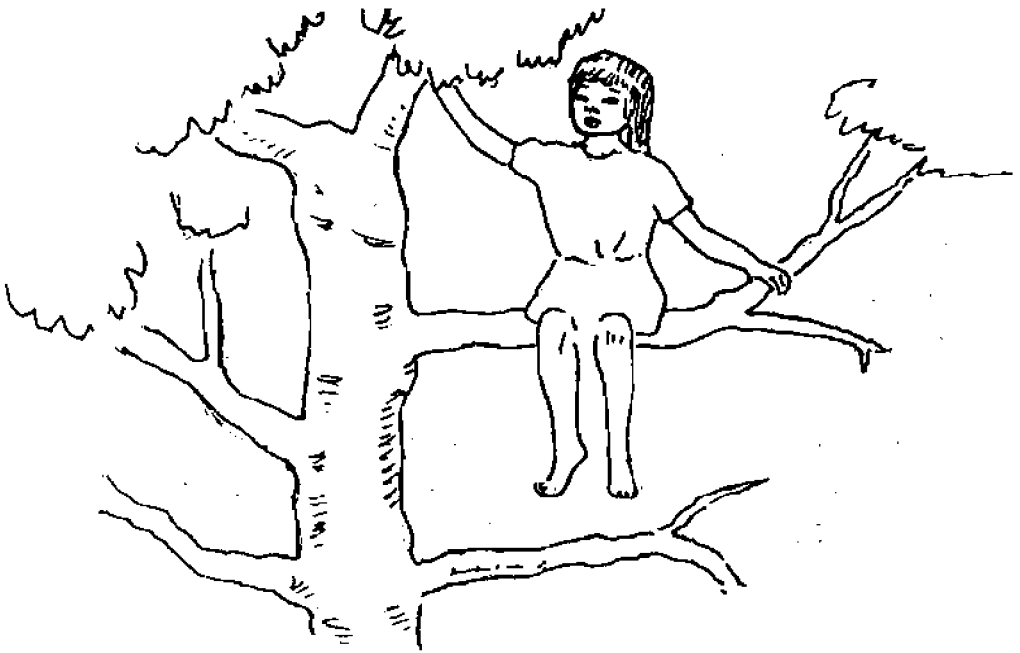
One day when I was still small, I went along to take a bath at the river. I was with my brothers and we had some older companions. We reached the brook and built a dike to make a small, deep pool. Now we had a place where we could try to swim. The middle of the pool was deep enough to cover the larger children. It was shallow at the edges.

We began swimming. We smaller boys swam and bathed in the shallow part along the sides. Our larger companions swam in the middle. All of a sudden I was out in the middle of the pool. I swallowed a lot of water but good that my brother saw me and came to pull me up. He brought me to the side of the pool and I was shaking with fear. I couldn't breathe because my stomach was full of water. My brother scolded me. He said that I should not have come with them to bathe because I was still little and didn't know how to swim.

This is the story of something that happened to me when I was small which I have not forgotten until now.

Write the answers to the questions on your paper. Look for the answers in the story.

1. Where did the boys go to swim?
2. What did they build so they could learn to swim?
3. Where did the small boys swim and bathe?
4. What was the reason that the small boy could not breathe?

HI MALAYYUN NAKALEHKE

Waday ohan unga an hay ngadana ya hi Malayyu. Nadewet ta hidiye nan maid di anamut na. Nabigat on nundewet dan nah gagayum na. Ume dah wa-el an mungkeke weno nah kapayopayon mangalah ginga. Bokon ke bo ya ume dah wangwang an e mumpipiknik.

Ohan bakasyon an maid di iskul da ya naki-e Malayyu nah ohan gayyum nah payo. Tun gayyum na ya mun-adug nah payo. Adugana nan paget adi kanon di buding. Hidin nah payo ya

waday mangga ya bulinnayu.

Pottapottang ke diyen algo. Hinuhhumpu da Malayyu ya nan gayyum nah maantam. Dakol di bungan nan mangga mu adida pakakayat te onngal di adol nan mangga ya nakattag-e. Gapu te adida pakakayat nah mangga ya namon, bulinnayuy tinangad da. Ittay di adol nan bulinnayu ya naak-akhop. Maid di bungana mu dakol di pal-ena. Nan bulinnayu moy eda kinayat. Maantam damdamay tamtam nan pal-e kinali hidiye mo kattog di eda alan ta pangaan da hupu dah maantam.

Kimmayat hi Malayyu. Immuddu-uddu ot nadan uhiyek di pinpinnili na. Puntaptap nay udum ya pun-oga nay udum nah gayyum nan munho-ho-od na puuna. Munyodyod-an nah hapang hi Malayyu te hay an-anlanan kimmayat. Ugge nah inang-ang an waday balen di pappahluk nah udun nan kaiw. Niwagot nan balen di pappahluk ot bumudal da ot inalibungbungan dah Malayyu ot puntilod di udum di uluna.

Timmattakut hi Malayyu ya mumpokaw an munlah-un. Logmonay lah-un te dakol da nan pappahluk. Binumtik udot anhan nan kadwan Malayyu ot ka katataw-anan kananay, "Hinae man tuwali te nakalehke ka."

Itudok nan niptok an answer nah papel yu.
Tibon yu nan answer nah istolya.

1. Nganay ngadan nan unga nah istolya?
2. Nganat kananday nakalehke?
3. Ibagay duwa hi anat-aton da Malayyu hi kabigabigat?
4. Nganen kaiw di kinayat Malayyu?
5. Nganey ugge inang-ang Malayyu nah udun di kaiw?
6. Nganey inat nadan pappahluk ke Malayyu?

MALAYYU ANG MAHILIG UMAKYAT

Mayroon batang babae na ang pangalan ay Malayyu. Siya ay isang batang lagalag dahil hindi siya palauwi. Araw-araw sumasama siya sa kanyang mga kaibigan. Pumupunta sila sa sapa para maligo at sa mga palayan para manguhol. Pag hindi doon, sa ilog sila pupunta para magpiknik.

Isang bakasyon ng walang pasok sa paaralan sumama si Malayyu sa kanyang kaibigan sa palayan. Ang kaibigan niyang ito ay nagbabantay ng palayan. Binabantayan niya ang nahihinog na palay para hindi makain ng ibong maya. Mayroon puno ng mangga at bulinnayo sa palayan.

Ng araw na iyon ay napakainit. Gustong kumain ng maasim sina Malayyu. Maraming mangga pero hindi sila makaakyat dahil ang puno ay malaki at mataas. Dahil hindi sila makaakyat sa mangga binalingan nila ang puno ng bulinnayo. Ang bulinnayo ay maliit at mababa. Walang bunga ito pero maraming dahon kaya gusto nila itong akyatin. Kung sa bagay ang dahon nito ay maasim kaya makakain nila ito para maalís ang kanilang paglalaway.

Inakyat ni Malayyu ang bulinnayo. Ng maabot niya ang pinakataas pinagpipili niya

ang murang dahon. Ngumuya siya ng ilan at naghulog ng ilan sa kanyang kaibigan na naghihintay sa ibaba. Naglambitin sa sanga si Malayyu dahil natuwa siya ng makaakyat. Hindi niya nakita ang bahay-pukyutan sa taas ng puno. Nauga ang bahay-pukyutan at naglabasan ang pukyutan at nagkulong ang iba kay Malayyu at kumagat sa kanyang ulo.

Natakot si Malayyu at sumisigaw na bumaba. Mabilis siyang nakababa dahil sa napakaraming pukyutan. Tumakbo at nagtawa ang kasama ni Malayyu at sinabing, "Iyan ang makukuha mo sa pagkahilig mong umakyat."

Isulat ang sagot sa mga tanong sa inyong papel. Tingnan ang mga sagot sa istorya.

1. Ano ang pangalan ng batang babae sa istorya?
2. Bakit tinawag siyang lagalag?
3. Magbigay ng dalawang bagay na gustong gawin ni Malayyu at ng kanyang kaibigan.
4. Anong puno ang inakyat ni Malayyu?
5. Ano ang nasa itaas ng puno na hindi nakita ni Malayyu?
6. Ano ang ginawa ng pukyutan kay Malayyu?

MALAYYU WHO WAS FOND OF CLIMBING

There was a girl whose name was Malayyu. She was a wanderer because she hardly ever returned home. Everyday she would go out with her friends. They would go to the stream to swim or to the ricefields to gather snails. If not there, then they would go to the river for a picnic.

One vacation time when there was no school, Malayyu went along with a friend to the ricefields. This friend guarded the field. She guarded the ripening rice so that the maya birds would not eat it. There was a mango tree and a bulinnayu tree in the ricefield.

That day it was very sunny. Malayyu and her friend wanted something sour to eat. There were many mangoes but they could not climb the tree because the trunk was big and the tree was tall. Because they couldn't climb the mango tree they turned to the bulinnayu tree. The bulinnayu tree was small and it was shorter. It had no fruit but it had many leaves so they would climb the bulinnayu tree. Anyway the leaves tasted sour so they could get those to eat to remove their craving for something sour.

Malayyu then climbed the tree. She climbed to the top and chose the young leaves. She chewed some and dropped some to her friend who was waiting at the foot of the tree. Malayyu swung on the branches of the tree because she was happy for having climbed. She did not see a beehive at the top of the tree. The beehive was shaken and the bees came out and swarmed around Malayyu and some stung her head.

Malayyu was frightened and was shouting as she got down from the tree. She got down as fast as she could because the bees were so many. Malayyu's companion ran away and laughed at her saying, "That's what you get for being a climber."

Write the answers to the questions on your paper. Look for the answers in the story.

1. What is the name of the girl in the story?
2. Why is she called a wanderer?
3. Tell two things Malayyu and her friends like to do?
4. What tree did Malayyu climb?
5. What was at the top of the tree that Malayyu did not see?
6. What did the bees do to Malayyu?

INANG-ANG KUY BIBIYO

"Ina, ina! Inang-ang kuy bibiyo! Nan bibiyo!" Muntukukak an mamtik ot mihupdugak an hinunggop hi bale mi. Maid di himmumang.

"Ina! Ina! Bibiyo!" Mungngahngahak yaden mungkaliyak. Himmawang hi inan nalpun nah awidan di bale mi ya kananay, "Hoy, ngannee naat ke he-a?" "Nan bibiyo, nan bibiyo, ina. Inay nan bibiyo!" inhumang ku.

"An mun-in-inop ka?" Inid-onah-duwan pukol ku. "Daanay nangayaayam?" kanan ina. "Mun-ay-ayam kami dih dola ya ekami mungkakapu ya timmaddog on bibiyo nah hinangngab mi," inhumang ku.

"Dakol di adim kalyon. Kon matiboy bibiyo?" kanan bon ina. "Makulug, ina. Tinibo mi. Nakihummangan pay ke dakami," kanak.

Inilan nin ina an makulug di kinalik ot punhanhana na mo an kananay, "Nganne tut-uway inang-ang mu?" "Hanan mabayak an bibiyo," inhumang ku. "Hinnatkon di matana! Na ken olong na ya kay natangus! Mu adi maang-ang di buuk na te nunhukyung hi mangitit. Mabayak di bolat na. Inilam, ina, nakihummangan man ke dakami!"

Mai-i-imih inan mangmangngol. "Nganney kinalina?" punhanhanan ina. "Ugge mi ot inilay kinali na te hinnatkon di kali na. Kay na punggalgal di kalina. Toan pe."

"Ot nganney inat nan dakayu?" kanan ina. "Indattan dakamih kindi. Teya ay," kanak, an pun-ukat ku nan kindin imbolsak. "Maule ot di bibiyo, hiya, ina, te umidat hi kindi?" an kanak bok.

"Adi bo maphod? Nganne pay di inatnan dakayu?" kanan bon ina. "Maid, tumakut kami an mangala mu maka-inin nangidat ot alan mi mo."

"Ugge na kinaliy ngadanan dakayu?" hinanhanan ina. "Kay na ot kanan di Lata. Ina, kon wada damdamay nangang-angam ke tuwen bibiyo?" imbagak. Immimih ina ot kananay, "Ay, appaw. Man bokon bibiyoh diye te hidiye nan madle an hi Renatay ngadana. Hiya nan madle an deh convento. Mu nalpud Belgium kinali mablay bolat na."

Inapuwap inay odog ku ot mibangngad nah pun-ingunu na. Nabayagak an muntattaddog hidi an hi nomnom ku ya nanong nan dehdin ang-ang-anggok nan bibiyon deh hinangngab ku.

Itudok nan niptok an answer nah papel yu. Tibon yu nan answer nah istolya.

1. Nganey inang-ang nadan uunga nah pun-ay-ayyaman da?
2. Nganey imbaganah ang-ang nan tinibona?
3. Nganey indatnan kanan dan bibiyo nadan uunga?
4. An makulog an bibiyo nan inang-ang da?
5. Nganey ngadana?
6. Danay nalpuwana?

ANG PAGKAKITA KO SA ENKANTADA

"Inay, Inay! Nakakita ako ng engkantada! Engkantada!" ang sigaw ko habang tumatakbo kaya nadapa ako sa pagpasok ng bahay. Walang sumagot.

"Inay, Inay, engkantada!" ang sigaw ko habang humihingal. Lumabas si Inay mula sa likuran ng bahay at sinabing "Anong nangyari sa iyo?" "Engkantada, Inay, engkantada! Mayroon engkantada," sagot ko.

"Nanaginip ka ba?" Hinawakan niya ako sa balikat. "Saan ka nanggaling?" tanong ni Inay. "Naglalaro kami sa labas ng bahay ng tumayo ang engkantada sa harapan namin," sagot ko.

"Kalokohan. Makikita mo ba ang engkantada?" sabi ni Inay. "Totoo, Inay! Nakita ko siya. Kinausap pa nga niya kami," sabi ko.

Naisip ni Inay na baka totoo ang mga sinabi ko kaya nagtanong, "Anong nakita mo?" "Puting engkantada," sagot ko. Iba ang kanyang mga mata. Ang kanyang ilong ay matangos. Pero hindi makita ang kanyang buhok dahil meron siyang talukbong na telang itim. Maputi ang kanyang balat. Alam mo Inay, nakipag-usap siya sa amin!"

Nakangiti si Inay habang nakikinig.

"Anong sinabi niya?" tanong ni Inay. "Hindi namin alam kung anong sinabi niya dahil iba ang kanyang salita. Para bang kinakain niya ang salita. Hindi lang namin alam."

"E anong ginawa niya sa iyo?"

tanong ni Inay. "Binigyan niya kami ng kendi. Narito o," sabi ko habang dinudukot ko ang kendi sa aking bulsa. "Inay, mabait ang mga engkantada ano dahil binigyan niya kami ng kendi," sabi ko.

"Di ba mabuti yon? Ano pa ang ginawa niya sa iyo?" tanong ni Inay, "Wala. Takot kaming kunin ang kendi pero nakangiti siya habang iniaabot kaya kinuha na namin."

"Sinabi ba niya sa inyo ang kanyang pangalan?" tanong ni Inay. "Parang sinabi niya ay Lata. Inay, nakita mo rin ba ang engkantada?" tanong ko. Ngumiti si Inay at sinabing, "A alam ko na, hindi siya engkantada kundi isa siyang madre na ang pangalan ay Renata. Madre siya sa kombento. Pero taga Belgium siya kaya maputi." Tinapik niya ako sa likod at bumalik sa kanyang trabaho. Matagal na akong nakatayo doon ngunit parang nakikita ko pa rin ang engkantada.

Isulat ang sagot sa mga tanong sa inyong papel. Tingnan ang mga sagot sa istorya.

1. Anong nakita ng mga bata ng sila'y maglaro?
2. Paano inilarawan ng bata ang kanyang nakita?
3. Anong ibinigay ng engkantada sa mga bata?
4. Talagang bang engkantada ang kanilang nakita?
5. Ano ang pangalan ng tao?
6. Taga saan siya?

MY ENCOUNTER WITH A FAIRY

"Mother, Mother! I saw a fairy! A fairy!" I shouted as I ran and so I stumbled on the floor as I entered the house. No one answered.

"Mother, Mother, a fairy!" I shouted as I gasped for breath. Mother came out from behind the house and said, "What happened to you?" "A fairy, Mother, a fairy! There's a fairy," I answered.

"Are you dreaming?" She held me by my shoulders. "Where have you been?", mother asked. "We were playing outside the house and a fairy stood in front of us," I answered.

"Nonsense. Can you see a fairy?" mother said. "It's true, Mother! I saw her. She even talked to us," I said.

Mother knew that maybe what I said was true and then asked saying, "Now what did you see?" "A white fairy," I answered. "Her eyes were different. Her nose was high bridged. But her hair could not be seen because she was wearing a black cloth over it. Her skin was white. You know, Mother, she talked to us!"

Mother smiled as she listened. "What did she say?" mother asked. "We don't know what she said because her speech was different. It was as though she swallowed her words. We just don't know."

"Then what did she do to you?" mother said. "She gave us candy. Here it is," I said as I took the candy from my pocket. "Mother, fairies are kind aren't they because they give us candies," I said.

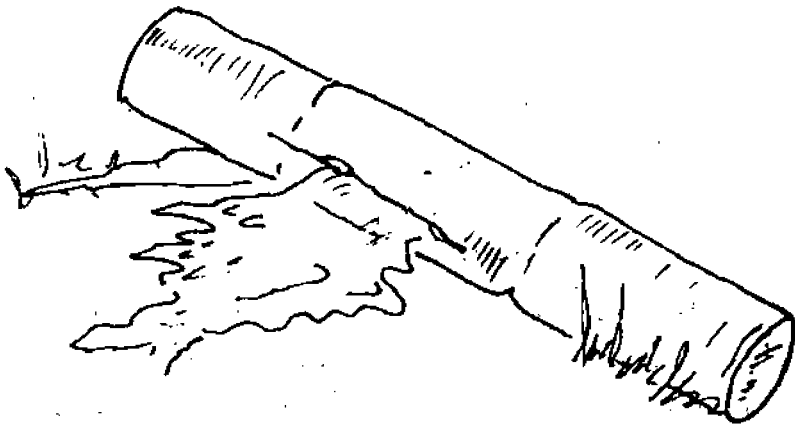
"Isn't that good? What else did she do to you?" mother asked. "Nothing. We were afraid to take the candy but she was smiling as she gave it so then we took it."

"Didn't she tell you her name?" mother asked. "It was like she said Lata. Mother, have you also seen this fairy?" I asked. Mother smiled and said, "Oh I see, she isn't a fairy but rather she is a nun whose name is Renata. She is a nun in the convent. But she is from Belgium and that is why her skin is white."

She patted my back and returned to her work. I stood there for a long time and in my mind I could still see the fairy standing in front of me.

Write the answers to the questions on your paper. Look for the answers in the story.

1. What did the children see when they were playing?
2. How did the child describe what she saw?
3. What did the fairy give to the children?
4. Was what they saw really a fairy?
5. What is the person's name?
6. Where did she come from?

HUMAGOB HI LITING

Handih ittayak ya ugganak e humagob hi liting nah ob-ob. Ohan algo ya ekami himmagob ke Manding. Nun-ingngoy aluwog mi an kaapyan maata an kawayan.

Nun-appo kamin immen nah ob-ob. Indani ya innappowak hi Manding ot mamanguluak an humagob. Kanan bon Manding di mun-appo kamin humakyat hi boble ot nun-apoo kami mu naunu pey aluwog Manding ot mabuwe ya den ha-oy ke ne inhakyat ku pe nan hinagob ku ot it-an ku nah buwod mi.

Itdok nanniptok an answer nah papel yu. Tibon yu nan answer nah istolya.

1. Nganey oggan aton ng unga kakittayna?
2. Dadi ibbana e himmagob hi ohan algo?
3. Nganey eda inhagob?
4. Nganey naat nah aluwog Manding?

PAG-IGIB

Noong ako ay maliit pa lagi akong umiigib sa bukal. Isang araw umigib kami ni Manding. Ang aming bumbong ay parehong gawa sa murang kawayan.

Nag-unahan kami sa bukal. Naunahan ko si Manding kaya ako ang unang nakakuha ng tubig. Sinabi ni Manding na mag-unahan din kami sa pag-uwi, pero dumulas sa balikat ni Manding ang kanyang bumbong at nabasag samantala najuwi ko ang aking tubig at naisalin sa lalagyan ng inumin.

Isulat ang sagot sa mga tanong sa inyong papel.

1. Anong ginawa ng batang lalaki sa istorya noong siya'y maliit pa?
2. Sino ang kasama niyang umigib?
3. Ano ang kanilang pinaglagyan ng tubig?
4. Anong nangyari sa bumbong ni Manding?

FETCHING WATER

When I was small I used to get water from the spring. One day Manding and I went to get water. Our bamboo tubes were both made of young bamboo.

We raced to the spring. I beat Manding and so was the first to get water. Manding said we would also race on the way home so we raced, but Manding's bamboo tube slipped off his shoulder and cracked while I was able to carry my water home and poured it into our drinking container.

Write the answers to the questions on your paper.

1. What did the boy in the story do when he was small?
2. Who was his companion when he went to get water?
3. What did they put the water in?
4. What happened to Manding's water container?

"WE-WET", ETAKU WANGWANG

Dakol day u-ungan aayyam ku. Hin-uddum on imme kamih wangwang. Kanan miy, "We-wet etakuh wangwang. Etaku umalah kuliwangwang di nuwang."

Dakol day iibba min naki-eh wangwang. Uggek ni-an inilan mungkeke. Abunay ugganak mumpakupak. Inhaad miy bulwati mi ya wano mi nah batuh pingngit di wangwang. Kimmaliy oha, "Dumakai taku ot te tuwey udan." Eyak mumbulwati ya maid di wanok. Inibtik di ohan dakami. Kinumgaak ot ahida ibahngad.

Itudok nan niptok an answer nah papel yu.

1. Nganey kalyon di uungan umeh wangwang?
2. Daanay nangiha-adan da nan bulwati da?
3. Nganat eda mungagalan humakyat?
4. Nganat e kinumga nan ohan unga?

WE-WET, PUMUNTA TAYO SA ILOG

Marami akong mga kalaro. Minsan pumunta kami sa ilog. Sinabi namin, "We-wet, pumunta tayo sa ilog. Pumunta tayo para kumuha ng binti ng kalabaw."

Maraming sumama sa amin sa ilog. Hindi pa ako marunong lumangoy. Nagtampisaw lang ako sa palibot-libot. Inilagay namin ang aming kamiseta at bahag sa ibabaw ng bato sa may gilid ng ilog. Ng biglang sumigaw ang isang batang lalaki, "Umahon na tayo dahil uulan na." Magbibihis na ako pero wala ang aking bahag. Isa sa aming kasamahan ang nagtakbo nito. Umiyak ako at saka pa lang nila isinauli ito sa akin.

Isulat ang sagot sa mga tanong sa inyong papel.

1. Anong sinabi ng mga bata ng sila'y pumunta sa ilog?
2. Saan nila inilagay ang kanilang mga damit?
3. Bakit nagpasiyang umuwi ang mga bata?
4. Bakit umiyak ang isa sa mga bata?

WE-WET, LET'S GO TO THE RIVER

I had many playmates. Sometime we went to the river. We said, "We-wet, let's go to the river. Let's go to get a leg of a carabao."

Many companions came with us to the river. I didn't yet know how to swim. I only splashed around. We put our shirts and G-strings on a stone at the edge of the river. One boy shouted, "Let's get out because the rain is coming." I went to get dressed but had no G-string. One of our group had run away with it. I cried and then they returned it to me.

Write the answers to the questions on your paper.

1. What do the children say when they go to the river?
2. Where did they put their clothes?
3. Why did the boys decide to go home?
4. Why did one of the boys cry?

NAN BILABIL

Waday inang-ang yuh bilabil? Daana? Ohan algo ya nakilaliwak ke ina ot maki-eyak hi payo mid Bol-o. Waday day liman binabal an inawit inan makitunod. Onom di banong an matundan. Bimmagut dah inhopnak ot ipalpudan manunod nah udu nan bilbilog. Immeyak nah banong ot ek ang-ang-angon dida.

Munbanbanongak.

"Aki, daan kannan?" Kanan apun hi Balweg. "Em alan nan tubung ku dih abbung ta kudutok tudan ginga." Andukke nan banong ta hidiye nan ehem ta ahi datngan nan abbung nah nuntap-o. Ek inala nan tubung ot idat kun apu. "Eka ot munhidum te deyan potang," kanana.

Uggek inun-unud. Immeyak ot ya-abu ot eyak munpekpekpek nah loloba. Kal-inandi ya kimmalih ina. "Em kultungon di duwan tubun dih aban bibilbilog ta pangilibbutan apum tuh ginga. Ne in-alim puud hitu."

Gimmawaak mo ot idawat ku nan tubun di aba. "Had-om ta lem dih abung ya nunhidum ka ot mo." Nungawawwaanak mo ni-an. Kal-inandi ya wada on kimmiyakah hukik. Munyuungak ta ek ot kik-iyang ya inang-ang ku on onga-ongal an bilabil. Oodnak nan nalibbutan an ginga ya

den mumbuttikanak nah tinundan da. "Bilabil, bilabil" an kanak yaden mungkogaak.

"Muden maka ket kaanok," kanan ina ya den mangalih kad-ak. Niwahwahit mo nan giningan apu. Abuna nan tubun di aban oodnak. Tinuppaan ina nan bilabil hi mimmana ya nag-a. "Ne abu kaya," kanan ina.

Nipalpun diye ya tumattakutak mon e gumawa nah payo. Takon ad uwani ya makattakutak hi bilabil takon di abunay ang-ang na.

Itudok nan niptok an answer nah papel yu.

1. Daana nan payo an naki-ayan nan tatagu nan istolya?
2. Dadi naminhod nan aluwog?
3. Nganey inang-ang aki nah hukina?
4. Nganey gikna nah nangang-angana?
5. Nganey inat inana ot ahi mag-a nan bilabil?

ANG LINTA

Nakakita ka na ba ng linta? Saan? Isang araw sumama ako kay inay para magtrabaho sa aming palayan sa Bol-o. Kumuha si inay ng limang babae para tumulong sa pagtatanim ng palay. Anim na palayan ang tataniman. Bumunot sila ng punla at nagsimulang magtanim sa dulo ng pinakamalaking palayan. Pumunta ako sa pilapil at pinanood sila. Naglakad ako sa pilapil.

"Anak, nasaan ka?" sabi ni Lola Balweg. "Kunin mo ang aking bumbong sa kubo at pupunuin ko ng kuhol." Mahaba ang palayan kaya matagal bago ko narating ang kubo sa dulo. Kinuha ko ang bumbong at ibinigay kay lola. "Sumulong ka dahil mainit," sabi niya.

Hindi ako sumunod. Sa halip ay lumusong ako sa palayan at gunawa ng maliliit na palayan. Ng biglang tumawag si inay. "Pumitas ka ng dalawang malalaking dahon ng gabi para mabalot ng iyong lola ang kuhol. Dalhin mo rito."

Lumusong ako sa tubig at iniabot ko ang dahon ng gabi. "Sandali at dalhin mo ito sa kubo at huwag kang magpainit." Nagpalakad-lakad muna ako sa palayan. Ng biglang may kumati sa aking binti. Yumuko ako

para kamutin ang makati at nakita ko ang malaking linta. Nagtatakbo ako sa tanim na palay habang hawak ko ang nakabalot na kuhol. "Linta, linta," ang sabi ko habang umiiyak.

"Halika rito para maalís ko," sabi ni inay habang palapit sa aking kinaroroonan. Sumabog ang kuhol ni lola. At ang dahon ng gabi na lang ang hawak ko. Binugahan ng nganga ni inay ang linta at nalaglag ito. "Wala na," sabi ni inay.

Magmula noon takot na akong magpalakad-lakad sa mga palayan. Hanggang ngayon ay takot pa rin ako sa linta kahit makita lang ito.

Isulat ang sagot sa mga tanong sa inyong papel.

1. Nasaan ang palayang pagtatamnan ng palay ng mga tao?
2. Sino ang may kailangan ng bumbong?
3. Ano ang nakita ng batang babae sa kanyang binti?
4. Ano ang naramdaman niya ng makita ito?
5. Anong ginawa ng kanyang ina para malaglag ang linta?

THE LEECH

Have you ever seen a leech? Where? One day I went along with mother to work in our ricefield at Bol-o. Mother had gotten five women to help in planting rice. There were six fields to be planted. They pulled up seedlings and began planting at the end of the biggest field. I went to the dike and watched them. I walked along the dike.

"Child, where are you?" Grandmother Balweg said. "Go get my bamboo tube at the hut so I can fill it with these snails." The field was long and so it was a while before I reached the hut at the end. I got the bamboo tube and gave it to grandmother. "Go to the shade because it's hot," she said.

I didn't obey. I stepped into the field and made little fields. Suddenly, mother called. "Go pick two wide gabi leaves so your grandmother can wrap the snails. Bring them here."

I went into the water and handed out the gabi leaves. "Wait and take these to the hut and then get out of the sun." I waded in the field first. All of a sudden there was itching on my leg. I bent down to scratch the

itch and I saw a big leech. While I held the wrapped snails, I ran around the planted rice. "A leech, a leech," I said while crying.

"Come here so I can take it off," mother said as she came where I was. Grandmother's snails were scattered. I held only the gabi leaf. Mother spit chewed betelnut on the leech and it fell off. "It's nothing now," mother said.

Since then I am afraid to wade in the fields. Until now I am still afraid of leeches, even just the sight of them (scares me).

Write the answer to the questions on your paper.

1. Where was the rice field where the people went to plant rice?
2. Who wanted the bamboo tube?
3. What did the girl see on her leg?
4. How did she feel when she saw it?
5. What did her mother do to make the leech fall off?

E, AP-APA

"Eta bo makihumul," kanan Dapig.
"Mun-ani da aman hi Yogyog." "O, eta mo.
Ngane pey ibaki da, babuy?" timmatawah Guade.
Inkub-it Dapig nan idu et muntuntun-ud dan
mun-abat ad Ungul. Munbukad day aammod handih
dimmatong da. Eda mo ni-an naki-ay-ayyam da
Dapig nadah naamung an ibba dan uunga.
Immana-aangngu da ya dimmano dopap da.

Kal-inan di ya wada on kimmilalang nah
mabatu. "Idu! Idun man Dapig te itabtabinay
iduna." Timmatawa dan am-in ya den
nakakkamtikan hi Dapig te nabik-in nunhi-an
kattog nan wanona. Bimmain ot umeh baleda.
Ugge mo nakihumul.

Nipalpun diye ya adina mo oggan itabin
di iduna ten e makihumul.

Itudok nan niptok an answer nah papel yu.

1. Dadiy nangibaga "Eta bo makihumul"?
2. Nganey inkub-it Dapig nah wano na?
3. Nganat e nakakkamtikan hi Dapig?
4. An nakihumul hi Dapig? Ngana pe?

HAY NAKU!

"Magpunta tayo sa piging," sabi ni Dapig. "Nag-aani ang tiyo ni Yogyog." "Sige, tayo na. Ano ang kanilang kakatayin, baboy?" tawa ni Guade. Nagsuksuk ng kutsara si Dapig sa baywang at pumunta sila sa Ungul. Nagkukuwentuhan ang mga matatanda ng sila'y dumating. Kaya nakipaglaro si Dapig at ang kanyang mga kasama sa kanilang mga kasamahan na nagkakatipon na doon. Nagtatawanan sila at nagbubunuan.

Ng biglang may lumagatok sa bato. "Kutsara! Kutsara ni Dapig na kanyang dinala." Nagtawanan silang lahat habang tumatakpong palayo si Dapig dahil ang kanyang bahag ay nahati sa dalawa. Napahiya siya at umuwi. Hindi siya sumama sa piging.

Magmula noon hinding-hindi na dinadala ni Dapig ang kanyang kutsara pag pumupunta siya sa piging.

Isulat ang sagot sa mga tanong sa inyong papel.

1. Sino ang nagsabing "Magpunta tayo sa piging"?
2. Anong isinuksuk ni Dapig sa kanyang baywang?
3. Bakit tumakbo si Dapig?
4. Kumain ba si Dapig sa piging? Bakit?

OH, MY

"Let's go to the feast," said Dapig. "Yogyog's uncle is harvesting." "Yes, let's go. What will they butcher, a pig?" Guade laughed. Dapig stuck a spoon under the waistband of his G-string and they went up to Ungul. The older people were chanting when they arrived. So Dapig and his companions went to play with their companions who were gathered there. They were laughing and wrestling.

Then suddenly there was a clinking noise on the rocks. "A spoon! It's Dapig's spoon which he brought." They all laughed while Dapig ran away because his G-string had torn in two. He was ashamed and went home. He didn't join the feast.

From that time Dapig never again took his spoon along when he went to a feast.

Write the answers to the questions on your paper.

1. Who said, "Let's go to the feast"?
2. What did Dapig put in his G-string?
3. Why did Dapig run away?
4. Did Dapig eat at the feast? Why?

HAY PINATHAAK

An pinatnaam di mag-ah nitag-e? Nag-ahak handi kinali adik mo ipidpidwan oggan kumayat. Uggek ni-an inilan kumayat handi te ittayak. Kabigabigat on ek tinangad hanan mangga min dakol di bunga na. Nonomnomok hin nganne y innun an kumayat. Deket hanadan lalakiy kumayat on kay nakalakka. Kanak hi nomnom kuy "Tipe makamman-un dida te kay nakalakka."

Indait ohan algo ot ek bo tangadon nan mangga ya mungkap-u moy bunga na. Nun-ang-ang-angak hin wada day tagun manibon ha-on, ya maid, ot kumayatak. Ihamahamak kuy pangikawotak ya pangigattinak. Kanak hi nomnom kuy "Athituy ahik aton hin lumah-unak."

Maan-anlaak handih dimmatongak hi kayang na. Maanlaanak an mundawdaw-en nah bunga na on kinkinnan ku. Immingleyak mo ot kanak di nalakan lumah-un. Handi ek igatin ya kimmol-owak te innang an eyak mag-a. Abunay hukik an nangikawot nah adol di kaiw. Mu ongnga-ongngal ot muntattattayunak nah hapang. Maid di taguh ek tibon ot tumkukak. "Talakka! Talakka! Dawatonak!" Hi Talakka ya hiyah diye nan makiha-ad ke dakami. Adiyak

pakah-od ke Talakka te nakakkableyak mon
muntattattayun. Ot iwalakak ya nag-ahak ot
mibelbeg di odog ku. Niptokak nah gumok an
muntimtiming nah ek nag-ahan ta hidiye nan
adiyak pakayahya. Immalih Talakka ot
lak-ayonak ot ieyak hi bale. Mada-i-daih
ittay ya pakayahyaak mohpe te impainumanak ni
liting. Nipalpu mon diye ya adik pinhod an
kumayat takon di niakhop nan kaiw.

Itudok nan niptok an answer nah papel yu.

1. Nganey naat nah ungan lalaki ta adina
mo pinhod an kumayat?
2. Nganen kaiw nan kinayatna?
3. Nganey niptokan nan unga?
4. Dadi nunlak-e nah unga ot ienah baleda?

ANG AKING KARANASAN

Nahulog kana ba sa mataas? Nahulog na ako minsan kaya hinding-hindi na ako umaakyat uli ng puno. Hindi pa ako marunong umakyat sa puno dahil maliit pa ako. Araw-araw tinitingala ko ang aming punong mangga na maraming bunga. Pinag-isipan ko kung paano umakyat sa puno. Pag ang malalaking bata ang umaakyat, parang napakadali. Nasabi ko sa aking sarili, "Mabuti pa sila parang napakadali."

Isang araw pumunta uli ako para tingalain ang punong mangga at napansin ko na halos ubos na ang bunga. Tiningnan ko kung may nanonood sa akin ngunit wala, kaya inakyat ko ang puno. Humanap ako ng mahahawakan at matatapakan. Sinabi ko sa aking sarili, "Ito ang aking gagawin sa aking pagbaba."

Natuwa ako ng makarating sa itaas. Ganado ako sa pagpitas at pagkain ng bunga. Ng mapagod ako naisip kong madali na ang pagbaba. Ng humakbang ako pababa natakot ako dahil muntik na akong mahulog. Kaya ang aking mga binti na lang ang iniyakap ko sa puno. Pero napakalaki kaya bumitin na lang ako sa sanga. Wala akong makitang tao kaya sumigaw ako. "Talakka! Talakka! kunin mo ako." Si

Talakka ay katulong namin sa bahay. Hindi ko na mahintay si Talakka dahil pagod na ako sa pagkakabitin. Kaya bumitiw ako at bumagsak na una ang likod. Nahulog ako sa nakausling bakal at hindi makahinga. Dumating si Talakka at binuhat ako papasok sa bahay. Pagka maya-maya ay nakahinga uli ako dahil pinainom niya ako ng tubig. Magmula noon ay ayaw ko ng umakyat ng puno kahit sa maliit.

Isulat ang sagot sa mga tanong sa inyong papel.

1. Anong nangyari sa batang lalaki sa istorya at ayaw na niyang umakyat ng puno?
2. Anong puno ang kanyang inakyat?
3. Anong kinahulugan ng bata?
4. Sino ang bumuhat sa bata?

MY EXPERIENCE

Have you ever fallen from a high place? I fell once, so that's why I'll never climb trees again. I didn't yet know how to climb trees because I was small. Every day I went to look up at our mango tree which had much fruit. I thought about how to climb the tree. When the older ones climbed, it seemed so easy. I said to myself, "It's good for them because it seems easy."

Then one day I went again to look up at the mango tree and its fruit was almost gone. I looked to see if anyone was watching me and no one was so I climbed the tree. I looked for places to hold on and to step. I said to myself, "This is what I will do when I get down."

I was happy when I got to the top. I enjoyed picking and eating the fruit. I got tired and thought it would be easy to go down. When I went to step down I became frightened because I almost fell. It was only my legs that held on around the trunk of the tree. But it was very big so I just hung from a branch. I didn't see anyone so I yelled. "Talakka! Talakka! Get me." Talakka was our helper at home. I couldn't wait for Talakka

because I was so tired of hanging on. So I let go and fell on my back. I hit on a piece of metal sticking out where I fell and I couldn't breathe. Talakka came and carried me into the house. After a while, I could breathe again because she gave me a drink of water. From that time on, I have not liked to climb even small trees.

Write the answers to the questions on your paper.

1. What happened to the boy in the story so that he does not like to climb trees?
2. What kind of tree did he climb?
3. What did the child fall on?
4. Who carried the child into the house?

HANDI PIPPINGHANAN EYAK MUNISKUL HI GRADE ONE

Handi pippinghanan di ek pun-iskulan ya inibbaanak ke ama. In-eyak nah ohan pun-iskulan. Adiyak ilista nah mittala te nakalladawak mu pihpihmok hi ama ot milista. Nagibbu ot ahi umeh ama an e mungngunu.

Hinunggopak nah daulon di balen pun-iskulan mi ot ipainnilaak nah mittala hanadah ibbak an mun-iskul an Kankanaey ya Ibaloi te ha-oy di nakanguddidi. Nadan ibbak an mun-iskul ya impalpudan nun-iskul hi July, 1948. Tibtibok nadan ibbak an mun-iskul ya kay da ing-inghon nan mittala min mungkalkalli ten nah maayagan da. Andani ya inayaganak nah mittala. Lindongak ot kananay, "You stand." Timmaddogak ot kanak boy, "You stand." Timmatawa da nadan ibbak an mun-iskul ya immam-anan nah mittala. Kediye ya bimmaba-inak. Impab-unak nah mittala ot kalyonan ha-on di adik kanu ing-inghon. Takon di kinali nan ha-oy di gapunah eda timmatawaan ya kapyanan ihik kun abun mibangngad hi balemi ta ad-addiyak mo umalih iskul. Maggibuy iskul kediyen himbatangan ot umanamutak.

Kabigatana ot kalyok ke ama an adiyak umen mun-iskul te katataw-anak nadah ibbak ya nan mittala mi. Kimmalih ama an kananay, "Ituluy mu ot an mun-iskul. Namam-an katataw-an daka hin adika mun-adal." Kanana boy huplitonak hin adik ituluy an mun-iskul. Timmakutak ot kapilitan mon umeyak hi iskul. Hituwey pippinghanan ek nun-iskulan an adik kal-iwan.

Itudok nan niptok an answer nah papel yu.

1. Daanay nanglayan amana nah imbabalena?
2. Dahdiday ibbanan mun-iskul?
3. Nganat timmatawa nadan ibbanan mun-iskul ya nan mittala na?
4. Nganay imbagan nan unga ke amana hi kabigatana?
5. Nganey kinalin amanan maat hin adi mun-iskul nan unga?

ANG UNANG ARAW KO SA PAARALAN SA UNANG
BAYTANG

Ng unang pumasok ako sa paaralan sinamahan ako ng aking ama. Dinala niya ako sa paaralan. Ayaw na ng guro akong tanggapin dahil huli na ako pero nakiusap ang aking ama at natanggap ako. Ng matapos, pumunta si ama sa trabaho.

Pumunta ako ng silid aralan na nasa silong ng paaralan at dahil sa ako ang huling tinanggap ipinakilala ako ng guro sa aking mga kamag-aral na taga Kankanaey at Ibaloi. Nag-umpisa silang pumasok noong Hulyo, 1948. Pinanood ko ang aking mga kamag-aral at para bang inuulit nila ang sinasabi ng guro pag tinatawag niya ang mga ito. Pagka maya-maya ay tinawag ako ng guro. Itinuro ako at sinabi, "Tayo ka." Tumayo ako at akin din sinabi, "Tayo ka." Nagtawanan ang aking mga kamag-aral at mas malakas ang tawa ng guro. Iyan ang dahilan kaya ako napahiya. Pinaupo ako ng guro at sinabing hindi ko siya dapat gayahin. Kahit sinabi na niya sa akin kung bakit nila ako pinagtawanan ay gusto ko pa ring umuwi at huwag ng pumasok uli sa paaralan.

Ng matapos na ang klase sa hapon, umuwi ako. Kinabukasan sinabi ko kay ama na hindi na ako mag-aaral dahil pinagtawanan ako ng aking mga kamag-aral at guro. Sinabi niya "Magpapatuloy ka sa pag-aaral. Lalo kang pagtatawanan ng mga tao pag hindi ka nag-aral." Sinabi din niya na papaluin ako pag hindi ako pumasok. Natakot ako kaya pumasok uli ako.

Iyon ang unang araw ko sa paaralan na hinding-hindi ko nalilimutan.

Isulat ang sagot sa mga tanong sa inyong papel.

1. Saan dinala ng ama ang kanyang anak?
2. Sino ang kanyang mga kamag-aral?
3. Bakit nagtawanan ang kanyang mga kamag-aral?
4. Anong sinabi ng bata kinabukasan sa kanyang ama?
5. Anong sinabi ng ama na mangyayari pag hindi pumasok ang bata?

MY FIRST DAY IN SCHOOL IN GRADE ONE

The first time I went to school, I was accompanied by my father. He took me to the school. The teacher did not want to enroll me because I was late but father pleaded and I was enrolled. When it was finished father went to work.

I went to the classroom under the school house and since I was the last to enroll the teacher introduced me to my classmates who were Kankanaey and Ibaloi. My classmates had started school in July, 1948. I watched my classmates and it was as though they were repeating what the teacher said when she called on them. After a while the teacher called on me. She pointed to me and said, "Stand up." I stood and I also said, "Stand up." My classmates laughed and the teacher laughed even more. That is why I was embarrassed. The teacher had me sit down and said that I should not imitate her. Even though she told me why they had laughed at me, I still felt like going home and never coming to school again.

When school was over in the afternoon, I went home. The next day I told father I

wouldn't go to school because my classmates and our teacher laughed at me. He said, "You continue school. People will laugh at you all the more if you don't study." He also said that if I didn't go to school he would whip me. I was afraid so then I had to go back to school.

That was my first day in school which I have never forgotten.

Write the answers to the questions on your paper.

1. Where did the father take his child?
2. Who were her classmates?
3. Why did her classmates laugh?
4. What did the child tell her father the next morning?
5. What did the father say would happen if the child did not go to school?